

**М. В. Мурга**  
*Житомирський державний університет*  
*імені Івана Франка*  
*Науковий керівник: доцент І. Е. Сніховська*

**Семантичні поля у авторському дискурсі Марка Твена та їх вплив на  
відображення дитячої мовної картини світу  
(на прикладі роману «Пригоди Тома Соєра»)**

Тема дитинства у світовій літературі є однією з вічних тем, яка протягом своєї еволюції отримувала різні інтерпретації. Особливо відчутно вона почала звучати з часів виховних теорій просвітителів й остаточно затвердила свої позиції в ролі пріоритетної на порубіжжі XVIII–XIX століть. Поява пильної уваги до світу дитини традиційно належить до доби Просвітництва, коли затверджується думка про те, що дитина як об'єкт виховання має отримати спеціальну дитячу літературу, що має сприяти його перетворенню з «*tabula rasa*» (на думку Дж. Локка) на дорослого, тобто зрілого, наділеного чеснотами. Саме добі Просвітництва, зокрема англійській, ми завдячуємо появою власне дитячої літератури, перших повчальних творів для дітей, так званих «*moraltales*». Останнім часом інтерес до вивчення особливостей світу дітей зростає. В наш час актуальним є вивчення звернення письменників і поетів до світу дитинства. Саме у цьому і полягає актуальність даної теми.

Образ дитини в американській літературі почав розроблятися ще романтиками, а найбільшої своєї виразності сягнув у творчості М. Твена. Дитина в американській літературі – першовідкривач, особистість, яка перебуває у постійному русі.

Марка Твена вважають засновником національної американської літератури. По-перше, його повісті про Тома Соєра та Гекльберрі Фінна написані на суто американському матеріалі: типове американське провінційне містечко, типові американські характери та проблеми. По-друге, привертає увагу мова творів — Марк Твен широко вживає у повісті мовлення певного прошарку американців. Крім того, важливим досягненням Марка Твена є його вміння розкрити читачеві своєрідність американського гумору, яким пронизані сторінки повісті «Пригоди Тома Соєра». Джерелом американського гумору були самотутнє життя перших

переселенців, мова, традиції та звичаї американських фермерів, особливості їхнього світосприйняття.

Марку Твену, безперечно, належить роль першовідкривача образу дитини в національній літературі Америки. Том Соєр і Гекльберрі Фінн стали символами невтримної дитячої спраги пригод, неприйняття моралі, нав'язуваної суспільством дорослих.

Можна стверджувати, що творчість Марка Твена глибоко досліджена з точки зору її ідейно-художніх та літературних особливостей, проте недостатньо наукових праць, автори яких проводили глибокий аналіз лінгвостилістичних засобів творів Марка Твена, зокрема, «The Adventures of Tom Sawyer», та розглядали семантичні поля у авторському дискурсі Марка Твена та їх вплив на відображення дитячої мовної картини світу [3].

Авторський дискурс є особливим сполученням ідей, концепцій творця, відображення його світогляду, образного бачення світу та мислення, взаємодія відтвореної реальності з істинною індивідуальністю автора, хоча розбіжність між наміром, задумом митця та результатом творчості є звичайним явищем в історії літератури [1]. Критичне дослідження цілеспрямованої роботи письменника над мовою твору, вивчення лексики відіграють не менш важливу роль, ніж висловлювання про творчість в листах, щоденниках та літературно-критичних статтях. Зміст твору втілюється в складному комплексі його елементів, в їхній системі. Значення твору не може розглядатися ізольовано від тієї дійсності, в якій він виник [2].

У даній статті розглядаються семантичні поля та особливості їх використання автором у романі Марка Твена «Пригоди Тома Соєра».

Розглядаючи стилістичні особливості тексту, не можна залишати без уваги такі особливості, як: епоха, зображена у творі, варіанти мови та діалекти вжиті в тексті, етнокультурну приналежність, соціальний статус мовця і т.д. Досить поширеним у вищевказаному творі є семантичне поле лексичних одиниць, які називають предмети, пов'язані темою домашнього господарства та дому: *window, closet, mgarden, fence, stile* і т.д. Так само як і категорія слів, які семантично об'єднуються довкола теми «школа»: *Sunday-school, school, to spell, to read, to write, multiplication table, hookey, satisfactory*.

У романі знаходимо численні приклади лексики, характерної для кримінальних та пригодницьких творів. Але у даному випадку більшість із них вживаються дещо з іронією, оскільки розбійницькі дії персонажів лише вигадка, лише частина дитячої гри. Серед них як іменники (*robber, ambushade, slogan, gang, spies, treasure, enemy, guns, swords*), так і дієслова (*to drown, to chase, to kill*), зокрема дієслово *to lick* у розмовному значенні «*подолати когось, взяти гору над кимось*».

Варто звернути увагу на те, як автор вводить у твір одиниці семантичного поля «релігія». Сюди належать такі слова як: *to pray, deacon, Providence, cross, devil, spiritual gifts*. Слово *church* «церква», хоча і належить до категорії слів, що відносяться до релігії, все ж вживається лише у порівнянні, з метою опису іншого об'єкту, підкреслення його розміру та форми: *They were as tall as a tree and as big round as a church. – Вони були високі, як дерево, і такі ж великі й круглі, наче церква.*

Також у контексті дитячої гри зустрічаємо слова та вирази, об'єднані темами «казка» та «магія». Прикладами є такі лексичні одиниці як: *enchantment, magicians, genies, to tell fortune*. Деякі вислови взяті з конкретних казок і є певною мірою алюзіями до них. Наприклад, вирази *to rub a lamp, to rub a ring, palace, diamonds, emperor's daughter* вказують на звернення до казки «Про Аладіна та чарівну лампу».

Отже, аналіз лексики твору відіграє важливу роль у стилістичному дослідженні тексту. Розглядаючи авторський дискурс, Марка Твена ми розглянули приклади та деякі особливості вживання лексичних одиниць, об'єднаних у такі семантичні групи як: «дім», «релігія», «казка», «магія», «школа».

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевченко І. С. Дискурс как мыслекоммуникативное образование / И. С. Шевченко, Е. И. Морозова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2003. – № 586. – С. 33 – 38.
2. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2003. – 280 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
4. Twain, M. The Adventures of Tom Sawyer. – Режим доступу: <http://lib.aldebaran.ru/author>